

LOCAL ENTERPRISE

ธุรกิจ-คน-สังคม-สิ่งแวดล้อม อยู่รวมเป็นหนึ่งเดียวกันได้จริงไหม?

ปัจจุบันผู้คนต่างให้ความสำคัญในการใช้ชีวิตที่คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อโลกใบนี้กันมากขึ้น เราจึงได้เห็นการดำเนินชีวิตที่ห่วงกลับไปใกล้ชิดกับธรรมชาติ ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว การใช้ทรัพยากรโลก ที่นับวันยิ่งร่อยหรอลงอย่างรู้คุณค่ามากขึ้น

ฟังแล้วอาจจะเป็นเรื่องที่ดีงาม แต่ลองอ่านนิทานที่จะเล่าต่อไปนี้...

เกษตรกรชื่อมานะ

ปลูกข้าวอินทรีย์ เพราะมองเห็นโอกาสในการขายข้าวได้ราคาดี ทำทุกอย่างพยายามหาวิธีทางให้ตนเองได้ผลผลิตมากที่สุด แล้วหาตลาดส่งขายออกนอกพื้นที่ของตน

ผู้บริโภคชื่อชูใจ

ซื้อข้าวอินทรีย์จากเกษตรกรชื่อมานะ ด้วยความต้องการรับประทานข้าวปลอดภัยที่ดีต่อตนเอง

เกษตรกรชื่อมานี

เริ่มมองเห็นสิ่งแวดล้อมที่กำลังทรุดโทรมลง เลย์ศึกษาและเปลี่ยนมาเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะเห็นว่ากระบวนการนี้ไม่ได้สร้างแค่รายได้ แต่ยังได้ดูแลธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนมากกว่าวิธีแรก โดยการเริ่มปลูกข้าวอินทรีย์ ควบคู่กับการชักชวนคนในพื้นที่หันมาทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดผลกระทบต่อธรรมชาติลง รวมทั้งรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และคอยช่วยเหลือกันและกัน

ผู้บริโภคชื่อปิติ

เมื่อผู้บริโภคชื่อปิติ ที่มีความต้องการข้าวอินทรีย์มารับประทาน ได้เห็นถึงความใส่ใจในการดูแลสิ่งแวดล้อมของกลุ่มเกษตรกร และยังได้ข้าวที่ปลอดภัย จึงเชื่อได้ว่าเขาจะได้ข้าวที่ดีพร้อมๆ กับการรักษาธรรมชาติไปด้วย

สังเกตว่าแนวทางแตกต่างกัน เวลาผ่านไป **เกษตรกรซื้อมานะ** เติบโตด้านรายได้ ถึงอย่างนั้นด้วยความที่สนใจแต่ตนเอง จึงไม่ได้มองใครรอบข้าง

ส่วน**เกษตรกรซื้อมานะ** เติบโตไปพร้อมๆ กับสังคม และธรรมชาติรอบตัวก็เติบโตตาม ส่งผลต่อไปยังสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อีกทั้งยังสร้างงาน สร้างรายได้ ให้คนในท้องถิ่นไปด้วยกันได้ด้วยจากชักชวนให้หันมาทำตาม

สิ่งที่น่าคิด... จะดีกว่าไหม? หากจุดเริ่มต้นของการทำธุรกิจนั้น เราเริ่มจากการคิดดูแลทรัพยากรในท้องถิ่นของเรา ฝืนดิน ต้นน้ำ ลำธาร ป่าไม้ และมหาสมุทร ลดการสร้างผลเสียทำลายทรัพยากรของเรา เพื่อให้ผลผลิตของเรายังคงมีคุณค่า ไม่ใช่แค่ตัวเรา แต่ยังหมายถึงในมิติครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน สังคมของเรา เกื้อกูลกันด้วยการแบ่งปันความรู้ เหมือนดังนิทานของเกษตรกรที่ซื้อมานะ หรือเราเรียกแนวทางการประกอบสัมมาอาชีพนี้ว่า ธุรกิจปันกัน วิธีแห่งการเกื้อกูล (Local Enterprise) ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยลดช่องว่างในการทำธุรกิจ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม นี่คือนโยบายที่มุ่งไปถึงการสนับสนุนของทุกคนในชุมชน

ธุรกิจปันกัน วิธีแห่งการเกื้อกูล LOCAL ENTERPRISE คืออะไร?

Local Enterprise ธุรกิจปันกันวิธีแห่งการเกื้อกูล เป็นคำใหม่ที่แปลเป็นไทยให้เข้าใจว่า ‘ธุรกิจชุมชน’ แม้ว่าคำนี้อาจจะฟังแล้วคุ้นหูอยู่บ้าง หากแต่เป็นโมเดลในการการทำธุรกิจที่ค่อนข้างใหม่ของประเทศไทย โดยคำนี้มีความหมายถึง ผู้ประกอบการที่มีการดำเนินธุรกิจภายในท้องถิ่น ซึ่งมีเงื่อนไขสำคัญ 3 ข้อ คือ

1. มีการใช้วัตถุดิบในพื้นที่ถิ่น

2. มีการจ้างงานในพื้นที่

3. มีการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานราก

ผู้ประกอบการ Local Enterprise ธุรกิจปันกันวิธีแห่งการเกื้อกูล ก็ยังคงขายสินค้าหรือบริการเฉกเช่นเดียวกับผู้ประกอบการทั่วไป หากแต่รายได้ที่รับมาไม่เพียงเข้ากระเป๋าตัวเองเพียงอย่างเดียว หรือผลกำไรสูงสุดเป็นตัวตั้ง หากแต่ยังได้นำธุรกิจ-คน-สังคม-สิ่งแวดล้อม มาเป็นตัวตั้งต้นให้เดินควบคู่ไปด้วยกัน

Local Enterprise จะสร้างกลไกดูดซับทรัพยากรพื้นที่ถิ่นหรือเรียกให้ง่ายว่า คำนึงถึงทรัพยากรในท้องถิ่นและผู้คนในชุมชนของเราเป็นหลัก เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้ได้ประโยชน์สูงสุดกับแรงงานคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การจ้างงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นการสร้างและขยายโครงสร้างของการกระจายรายได้ และเพิ่มสัดส่วนรายได้ขึ้นจากเดิม อันเป็นการสร้างผลกำไรทางธุรกิจ ควบคู่ไปกับผลกำไรของสังคม

เรียกได้ว่าการดำเนินธุรกิจแบบ Local Enterprise ธุรกิจปันกันวิธีแห่งการเกื้อกูล มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มเศรษฐกิจฐานราก สามารถเกิดเป็นสังคมธุรกิจและนิเวศน์ธุรกิจที่เข้มแข็ง มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน และพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลซึ่งกันและกันในพื้นที่ของตนเอง

นี่คือแก่นแท้ของกระบวนการทำงานของ Local Enterprise ธุรกิจปันกันวิธีแห่งการเกื้อกูล ซึ่งคือ **‘การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ให้เติบโตไปพร้อมกับเศรษฐกิจมหภาค’** เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะ ‘รวยกระจุก จนกระจาย’

LOCAL ENTERPRISE ต้องเป็นธุรกิจประเภทไหน?

ผู้ประกอบการที่มีการดำเนินธุรกิจภายในท้องถิ่นนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็น ‘ผู้ประกอบการที่มีการจัดตั้งที่ชัดเจน’ เช่น วิสาหกิจชุมชน กลุ่ม OTOP เป็นต้น และ ‘ผู้ประกอบการที่ยังไม่ได้มีการจัดตั้ง’ ซึ่งทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อทำงานในพื้นที่ เกิดการสร้างรายได้ในพื้นที่ เช่น การรวมกลุ่มของเกษตรกรต่างๆ นับว่าเป็นกลุ่มที่เข้าข่ายของ Local Enterprise ธุรกิจป็นกันวิถีแห่งการเกื้อกูล ซึ่งต่างก็ทำธุรกิจที่มีการเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น

LOCAL ENTERPRISE ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร?

หากธุรกิจต่อไปนี้เป็นสิ่งที่คุณกำลังคิดอยากลงมือทำ เช่น สร้างธุรกิจเป็นของตัวเองในบ้านเกิด เห็นคุณค่าของวัตถุดิบในพื้นที่ อยากเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น ฝันว่าอยากทำในสิ่งที่ตัวเองรักและยังช่วยคนในชุมชนท้องถิ่นได้ด้วย อินกับปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ แนวคิดเหล่านี้ถือว่าเป็นสารตั้งต้นที่จะนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการแบบ Local Enterprise ธุรกิจ ปันกันวิถีแห่งการเกื้อกูล เช่นนั้นจึงได้มีการวางคุณสมบัติ (Definition) ของคนที่จะร่วมเดินทางบนเส้นทางธุรกิจชุมชนเอาไว้ ดังนี้

1. เป็นธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่

คือ คนที่มีวัตถุดิบในท้องถิ่นอยู่ในมือ เช่น น้ำตาลมะพร้าวแท้ มะม่วง ลำไย หรือข้าวอินทรีย์ แล้วนำสิ่งที่มีอยู่ในมือเหล่านั้นมาใช้ขาย หรือต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อสร้างมูลค่าก่อน ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการสร้างกลไกการดูดซับของทรัพยากรพื้นที่ (คือใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นหรือแรงงานนั่นเอง) ที่สำคัญยังลดการพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะถ้าทรัพยากรถูกปลูกหรือผลิตจากนอกพื้นที่ ผู้ควบคุมกลไกราคาและคุณภาพก็ย่อมเป็นบุคคลนอก ส่งผลข้างในชุมชนอ่อนแอ เพราะไม่ได้เป็นผู้กำหนดราคาและคุณภาพเอง จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมคนในพื้นที่ใช้ทรัพยากรของตัวเองก่อน เมื่อเหลือค้อย่นำออกไปขายยังนอกพื้นที่ ดังนั้น กลไกดูดซับของทรัพยากรพื้นที่จึงเกี่ยวข้องกับวัตถุดิบและคนในพื้นที่

2. มีการจ้างงานในพื้นที่

แนวทางการทำธุรกิจภายในชุมชนย่อมกระตุ้นให้เกิดจ้างงานในพื้นที่ ก็จะทำให้คนในชุมชนมีรายได้ เกิดการพัฒนาตัวเอง เกิดการแข่งขันด้านฝีมือ หรือเรียกว่าเกิดสัมมาชีพแบบมีอาชีพในพื้นที่ เป็นสิ่งที่ Local Enterprise หรือธุรกิจปันกันวิถีแห่งการเกื้อกูลให้คุณค่า โดยคำว่าสัมมาชีพ คือธุรกิจที่คนในชุมชนดำเนินการหรือทำเพื่อชุมชน ซึ่งมีรายได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ และจากสัมมาชีพก็ยกระดับสู่มีอาชีพ แล้วใครบ้างในชุมชนถ้าให้ยกตัวอย่างให้ดูหน่อยได้ไหม จริงๆ แล้ว ผู้ที่มีสัมมาชีพ คือการสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในท้องถิ่นๆ จนพัฒนาเป็นมรดกส่งต่อ เช่น งานฝีมือต่างๆ งานช่าง การทำอาหารท้องถิ่น การหาวัตถุดิบ การเลี้ยงสัตว์ พัฒนาจากงานในชีวิตประจำวันจนเชี่ยวชาญกลายเป็นมีอาชีพที่สามารถถ่ายทอดให้รุ่นลูกหลานต่อไปได้ ทำจนแตกฉานกลายเป็นปราชญ์ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านต่อไป เราจึงเรียกว่า มีคุณค่าและมูลค่าในตัวเองชนิดที่ไม่มีใครเหมือนได้

3. มีการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่

เมื่อธุรกิจชุมชนมีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ มีส่วนไปช่วยสร้างงานและจ้างงานในท้องถิ่น ย่อมมีการกระจายรายได้ไปถึงมือของคนที่ผลิตวัตถุดิบ แรงงาน ตลอดจนงานบริการ ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจด้วย ฉะนั้นปากท้องของเราไม่ได้มีเพียงคนเดียว คนข้างเคียง ลูกจ้าง ยังอิ่มไปด้วย

ถึงตรงนี้สามารถตอบได้ว่า ทำไมจึงต้องมีการวางแผนสมบัติของ Local Enterprise ธุรกิจป็นกันวิถีแห่งการเกื้อกูลว่า ต้องมีทรัพยากรในพื้นที่ ต้องจ้างงานคนในชุมชน รวมทั้งมีโครงสร้างการกระจายรายได้ เพราะไม่เช่นนั้น ธุรกิจก็รวยคนเดียว ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องผิดอะไรที่จะรวยเพียงคนเดียว แต่นั่นไม่ใช่หลักการของ Local Enterprise ธุรกิจป็นกันวิถีแห่งการเกื้อกูล

แล้วใครที่จะช่วยให้เรา สร้าง LOCAL ENTERPRISE ธุรกิจป็นกันวิถีแห่งการเกื้อกูลได้

เป็นความจริงที่ว่า Local Enterprise ธุรกิจป็นกันวิถีแห่งการเกื้อกูล คือ เรื่องใหม่ในประเทศไทย ทว่ามีธุรกิจดำเนินการด้วยรูปแบบที่เข้าข่ายอยู่ไม่มากนัก้อยทั้งวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ ธุรกิจชุมชนขนาดเล็กขนาดน้อย แต่ส่วนสำคัญที่จะทำให้แนวคิดธุรกิจชุมชนนี้สามารถเดินหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วย่อมขาดหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางไปไม่ได้ ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนและส่งเสริมตลอดจนถ่ายทอดองค์ความรู้ ขยายเครือข่าย และสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้ธุรกิจชุมชนในไทยได้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างยั่งยืน

โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม คือ ศูนย์กลางที่กล่าวถึง ซึ่งได้เล็งเห็นศักยภาพของ Local Enterprise เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ บพท. จึงเข้ามาช่วยกำกับดูแลและติดตามให้การบริหารการเปลี่ยนแปลง ให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น และได้ผลลัพธ์อย่างที่เราคาดหวัง (Change Agent) โดยการจัดสรรทุนวิจัยและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น ให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และยกระดับความสามารถในการแข่งขัน

คงได้ยินคำพูดในแง่ของเศรษฐศาสตร์ที่ว่า ประเทศไทยเรารวยกระจุก แต่จนกระจาย สืบเนื่องจากการมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดี รายได้ที่สูง มักกระจุกอยู่ในพื้นที่เมืองใหญ่ แต่ที่ห่างไกลออกไปกลับขาดแคลนโอกาส งบประมาณยังถูกส่งไม่ถึง ส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตไม่ทัดเทียมกับเศรษฐกิจมหภาค

ประเด็นดังกล่าวได้เข้าตาหน่วย บพท. ซึ่งมุ่งหวังในการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก อยู่เป็นทุน โดยเข้ามาพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการในพื้นที่ ผ่านเครื่องมือที่จะสร้างกลไกดูดซับทรัพยากรพื้นที่สู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อส่งผลให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่สร้างกลไกการสร้างการหมุนเวียนภายในชุมชน ซึ่งยังได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่กว่า 33 แห่ง ด้วยเป้าหมายให้ Local Enterprise ได้เกิดการเรียนรู้เรื่องการจัดการธุรกิจที่ถูกต้อง